

DE TANDHEELKUNDE IN ZWEDEN

90-jarig bestaan van het Svenska Tandläkare-Sällskapet

Alvorens een verslag te geven van het tandheelkundig congres dat van 16 t.e.m. 18 November l.l. te Stockholm werd gehouden ter gelegenheid van het 90-jarig bestaan van de wetenschappelijke organisatie der tandartsen in Zweden, is het nuttig het een en ander omtrent de tandheelkunde in dat land daaraan te laten voorafgaan.

Het is in ons land weinig algemeen bekend tot welk een hoogte de tandheelkunde in Zweden zich op alle gebieden heeft opgewerkt. De wijze waarop men daar de grote tandheelkundige problemen heeft aangepakt en naar een oplossing brengt plaatst Zweden tandheelkundig boven vele landen.

Het vraagstuk der tandheelkundige opleiding, de problemen bij het organiseren van wetenschappelijk tandheelkundig onderzoek, de sociaal tandheelkundige vraagstukken, de maatschappelijke waardering voor goede tandheelkunde, de opleiding van tandheelkundige hulpkrachten, kortom er is geen vraagstuk te noemen of men heeft er met een ruime visie de juiste weg voor gevonden om tot de oplossing te komen.

Men kan uit alles merken, dat de overheid zich steeds door uitstekende deskundigen heeft kunnen laten voorlichten.

Het grote voorrecht van Zweden is dat het de beschikking had over meerdere bekwame en gezaghebbende wetenschappelijke werkers, die het respect en het vertrouwen niet alleen van de georganiseerde tandheelkunde maar ook van de overheid en van de verschillende instanties genieten. Dit gezag danken deze mensen aan hun uitgebreide kennis, hun wetenschappelijk werk, hun onderwijservaring, en aan hun experimentele bekwaamheid, waardoor een school van jonge onderzoekers zich rond hen schaart. Geen medicus of medische instantie behoeft het in Zweden nog tot zijn taak te rekenen mede te moeten spreken in zuiver tandheelkundige zaken. De tandheelkunde heeft daar op al haar gebieden een keur van eigen deskundigen ter beschikking, die zich door jarenlange studie en ervaring een naam op de verschillende gebieden veroverd hebben.

Het is niet zozeer de stoffelijke welvaart in een land, die het niveau van de tandheelkunde bepaalt. De tandheelkundige toestanden in een land worden voornamelijk bepaald door de opvattingen en inzichten van de leidinggevende tandheelkundige personen in een land, die het vertrouwen van de overheid hebben. Voor het logische en goed gedocumenteerde betoog van deze mensen, dat gedragen wordt door een grote overtuigingskracht, waarvan zij voor een ieder duidelijk in hun werk getuigenis hebben afgelegd, voor dergelijke betogen is geen overheid tenslotte doof en is geen schatkist leeg.

Het waren de opvattingen van enkele dezer figuren omtrent hetgeen tandheelkunde werkelijk is en wat het voor een volk behoort te zijn en ook kan zijn,

welke de overheid in Zweden een aantal jaren geleden tot haar opvattingen maakte.

Het is daarom aan deze mensen te danken dat men in Zweden niet is afgedaald tot de tandheelkunde, die verschillende Krankenkasse- en ziekenfondssystemen gewoonlijk te zien geven. De kwaliteit van het conserverend en prothetisch werk, waartoe men daarbij moet komen acht men in Zweden tandheelkundig waardeloos.

Deze soort tandheelkunde en het nutteloze gepraat in die sfeer heeft de Zweedse tandheelkunde zich daardoor bespaard gezien. In een waarachtig sociaal streven wenst de Zweedse overheid de massa werkelijke tandheelkunde te brengen. De bijna legendarische wijze van kinderbehandeling in de Eastman-clinic te Stockholm, die de tandheelkunde van de beste particuliere praktijken evenaart, is als het ware een symbool van het sociale tandheelkundige streven der Zweedse overheid.

Men is er van overtuigd dat in een land alleen dan een werkelijk tandheelkundige behandeling voor de massa op te bouwen is, wanneer in het land een goed opgeleide en gerespecteerde tandheelkundige stand aanwezig is. Vandaar het doelbewuste streven in Zweden de tandheelkundige opleiding in goed ingerichte instituten, die over ruime mogelijkheden voor wetenschappelijk onderzoek beschikken, te perfectioneren.

Nu bestond er in Zweden reeds jarenlang een goede tandheelkundige opleiding, waarvan het meest kenmerkende was, dat de studietijd zeer efficiënt werd gebruikt en waarbij men doelbewust veel aandacht schonk aan de persoonlijkheid van de student en diens instelling tegenover het tandheelkundige werk.

Ongeveer tegelijkertijd met de studiewijziging in ons land heeft ook Zweden nog een wijziging in zijn opleidingsschema gemaakt.

Ieder jaar worden er thans in Zweden (6.800.000 inwoners) 180 jongelui in tandheelkundige opleiding genomen. Er melden zich echter jaarlijks ongeveer driemaal zoveel kandidaten, zodat een selectie wordt toegepast gebaseerd op de cijfers van de middelbare scholen, (ook voor de medische studie bestaat in Zweden de numerus clausus). Er zijn twee opleidings-instituten, de Tandheelkundige Hogeschool te Stockholm, waar jaarlijks 100 studenten in opleiding worden genomen en de Tandheelkundige Hogeschool te Malmö waar plaats is voor jaarlijks 80 studenten. Het studieprogramma voor beide Hogescholen is hetzelfde. De studie duurt 5 jaar en verleent evenals thans in ons land het recht tot het bewerken van een proefschrift.

De studenten betalen geen collegegeld en ook hun instrumentarium wordt geheel door de staat bekostigd. Bovendien kan iedere student jaarlijks 2000 Zw. kronen ($\pm f$ 1500,—) van de staat opnemen, maar verplicht zich dan na afgestudeerd te zijn een gelijk aantal jaren als hij die toelage opnam, in staatsdienst te werken.

Het leerprogramma van het eerste studiejaar omvat de medische basiswetenschappen. De studenten te Stockholm volgen de lessen van het eerste jaar aan de Medische Hogeschool te Stockholm, de studenten te Malmö zijn daartoe ondergebracht bij de medische faculteit van de Universiteit te Lund, welke plaats op 15 minuten sporen van Malmö gelegen is. In de vier andere studie-jaren worden alle colleges cursussen etc. in de gebouwen der beide Tandheelkundige Hogescholen gegeven. Het zijn beide zeer moderne ingerichte ruime instituten waarvan het nieuwe gebouw te Malmö dat eerst enige maanden geleden in gebruik genomen is natuurlijk de kroon spant. Het Malmö-instituut is op het ogenblik waarschijnlijk het meest moderne tandheelkundige opleidingsinstituut in de gehele wereld. Het uit twee vleugels bestaande gebouw heeft zes verdiepingen en een totale inhoud van 76.000 m³.

Opmerkelijk zijn de ruime en bijzonder goed ingerichte chemische, fysieke, bacteriologische, physiologische, histologische etc. laboratoria, die aan de verschillende docenten voor wetenschappelijk onderzoek ten dienste staan. Voor het dierexperiment b.v. is een zeer uitgebreid materiaal aan proefdieren aanwezig, ondergebracht in modern ingerichte verblijven, met afzonderlijke keukens voor hun voedseltoebereiding, anaesthesiekamers, operatiekamers, preparatiekamers, koelcellen etc.

Men treft in dit uitgebreide gebouw geen grote behandelingszalen aan; van dit systeem is men teruggekeerd. De onrust en de algemeenheid van dergelijke overdrukke zalen, waar alles tot een nummer wordt, vormt een aanslag zowel op de persoonlijkheid van de patiënt als op die van de student. Tot een juiste uitoefening van de tandheelkunde, die een grote concentratie verlangt, kan een student zich dan kwalijk opwerken.

In rustige ruimten, die de indruk geven van afzonderlijke behandelingskamers behandelt de student bijgestaan door zijn eigen tandarts-assistente de patiënten (aan beide instituten is namelijk ook de opleiding tot tandartsassistenten verbonden).

Met veel zorg en op voorkomende wijze worden de student zijn houding en zijn gedrag tegenover de patiënt bijgebracht. Hiertoe is een afzonderlijke afdeling ingericht. Uiterst verzorgd zien de jongelui er uit, niet alleen wat betreft hun witte kleding, maar ook wat betreft de verzorging van hun handen, hun uiterlijk, hun coiffure, schoeisel en kleding. Hun optreden is beleefd en zelfbewust.

Men leert hen achtting te hebben voor de patiënt, voor zichzelf en voor hun toekomstig beroep en brengt hen direct met alle ten dienste staande middelen de onontbeerlijke gewoonten voor de uitoefening der tandheelkunde bij, uiterste zindelijkheid en minutieuze nauwkeurigheid en laat vooral de omgeving waarin zij dat moeten leren, daartoe in alle opzichten meewerken. Door de grote selectie, die wordt toegepast, heeft men uitstekend studenten-materiaal.

In een goede technische beheersing van de behandelingsmethoden en van de tandtechniek excelleert de Zweedse tandheelkunde al even zeer. Men begaat bij de opleiding echter niet de fout om in deze technische vaardigheid meer te zien dan een voorwaarde tot de uitoefening der tandheelkunde en niet de tandheelkunde zelf.

Er heerst een rookverbod in het gehele gebouw, waaraan iedereen van hoog tot laag zich houdt. (Volgens Zweedse opvatting rookt een tandarts niet en inderdaad heb ik nog nooit zoveel niet-rokers ontmoet).

Van de patiënt wordt ook voor de conserverende behandeling betaling verlangd en wel omdat het instituut om didactische redenen slechts patiënten wenst, die een goede tandheelkundige behandeling op prijs stellen. 80% van het bedrag, dat de patiënt betaalt krijgt de student. Voor een fissuur-caviteit gevuld met amalgaam b.v. ontvangt de student 7 Zw. kronen, hetgeen ongeveer f 5,— is.

Goed geselecteerde assistenten, waarvan iedere afdeling ongeveer één op de vijf studenten heeft, staan de studenten op zeer correcte en welwillende wijze bij hun opleiding terzijde. Een ruime salariëring maakt het voor bekende tandartsen met gerenommeerde praktijken aantrekkelijk tevens enige uren per week als demonstrator of anderszins bij het onderwijs ingeschakeld te zijn.

Voor de afgestudeerden, die zich aan wetenschappelijk onderzoek willen wijden, staan op ruime schaal stipendia ter beschikking, en zij vinden in de reeds genoemde uitstekend ingerichte laboratoria in het experiment ervaren krachten om hun leiding te geven bij hun onderzoekingen.

Ondergetekende heeft het voorrecht gehad beide Tandheelkundige Hogescholen te kunnen bezoeken. In Malmö besteedde de sympathieke en rustige

Dean, Prof. Sellman bijna een gehele dag om zijn instituut te tonen en te doen begrijpen.

Dit moderne opleidingscentrum en centrum van wetenschappelijk tandheelkundig onderzoek is zo doordacht, dat men een diepe eerbied krijgt voor degenen, die er het ontwerp voor maakten. Eerbied voor hun inzichten en voor hun daadkracht zowel als voor hun tandheelkundige overtuiging; men is ook eerbied verschuldigd aan de betreffende overheidsinstanties, die aan de totstandkoming van dit Instituut hun medewerking gaven.

Beter dan welke andere overheid ter wereld wordt door de sociale Zweedse instanties de mogelijke oplossing van het tandheelkundige probleem begrepen en wordt er naar dit inzicht consequent gehandeld.

Een perfect opgeleide tandheelkundige stand, die de drager kan zijn van de steeds in omvang toenemende tandheelkundige wetenschappen en ruime mogelijkheden voor wetenschappelijk tandheelkundig onderzoek, is de basis waarop men in Zweden tot de juiste tandheelkundige behandeling van de massa meent te kunnen komen.

De uitoefening van de tandheelkunde in de particuliere praktijk staat in Zweden op een hoog niveau; de allerhoogste school van de hogere tandtechniek vindt er een groot aantal beoefenaars. Vooral in de fraaie en welvarende hoofdstad Stockholm treft men een groot aantal gerenommeerde praktijken, waar het beste tandheelkundige werk gemaakt wordt dat mogelijk is en dat door een goede honorering gewaardeerd wordt. Inderdaad rangschikt de Zweedse bevolking goede tandheelkundige behandeling in zijn behoefte- zowel als in zijn bestedings-schaal hoger dan onze bevolking. (Het is verwonderlijk, dat men zich in ons land zonder meer neerlegt bij het feit, dat goede tandheelkundige behandeling hier niet naar waarde wordt gehonoreerd. Te lage honorering voor goede tandheelkunde is voor de juiste ontwikkeling van de tandheelkunde in een land verderfelijik). Naast de Zweedse tandheelkunde onderscheidt zich in Europa ook de Zwitserse tandheelkunde en ook in Zwitserland bestaat bij de bevolking meer begrip voor goede tandheelkunde en waardeert men deze hoger dan b.v. in ons land. In volksaard bestaat er tussen Zweden en Zwitserland een groot verschil. Men zou kunnen opmerken, dat beide zeer welvarende landen zijn, maar dit argument kan de verklaring van deze overeenkomst tussen beide landen niet zijn, want reeds voor de oorlog, toen ons land in welvaart zowel Zweden als Zwitserland overtrof, bestond deze toestand.

Tandheelkundig zijn er echter twee overeenkomsten tussen Zweden en Zwitserland aan te wijzen. In de eerste plaats heeft ook in Zwitserland een gezaghebbende tandheelkundige figuur de overheidsinstanties en de georganiseerde tandheelkunde reeds tientallen jaren geleden gewezen op het waardeloze van Ziekenfonds-tandheelkunde en op het gevaar dat daarin voor de juiste tandheelkunde schuilt. Ook in Zwitserland is de tandheelkunde dan ook niet die weg opgegaan.

In de tweede plaats heeft Zwitserland evenals Zweden reeds jarenlang een behoorlijke tandheelkundige opleiding. Door kantonnale rivaliteit bezit het kleine Zwitserland reeds jarenlang zelfs vier tandheelkundige opleidings-instituten, waardoor een relatief groot aantal tandheelkundige docenten in staat was veel individuele aandacht aan de studenten bij hun opleiding te schenken, terwijl deze mensen bovendien de tijd ter beschikking hadden en in de omstandigheid waren gesteld om evenals in Zweden tandheelkundig onderzoek te verrichten.

De wetenschappelijke belangstelling van de Zweedse practici is groot. Het programma van het druk bezochte congres is daarvan een demonstratie.

Donderdag 16 November opende de voorzitter van de Svenska Tandläkare-

Sällskapet Prof. Dr. G. Y. Hildebrand (Stockholm) met een kort openingswoord, waarin hij o.a. de overleden koning gevoelvol herdacht, het wetenschappelijk deel van het congres en kon de reeks van uitstekend verzorgde voordrachten en demonstraties een aanvang nemen. Met veel aandacht werden de lezingen door een groot getal toehoorders gevolgd; bij sommige lezingen waren zeker een vijfhonderd toehoorders aanwezig.

Opmerkelijk was de grote zelftucht, die men zich vanzelfsprekend oplegt; de sprekers in de respectering van de hen toegestane spreektijd en de toehoorders in het rustig blijven zitten gedurende de voordrachten. Er werd in de voordrachtszalen niet gerookt en er werden ook geen kopjes koffie etc. rond gedragen of gebruikt.

Het is ondoenlijk van de vele lezingen een verslag te geven, meerdere voordrachten waren trouwens in een van de Scandinavische talen. Een indruk van de geboden geestelijke kost, wordt gegeven door de hier thans volgende opsomming van de sprekers met vermelding van de titel van hun voordracht. (De titels van de in het Zweeds gehouden voordrachten worden hierbij in het Nederlands vertaald opgegeven).

LEZINGEN

Dr. Ch. F. L. Nord, Amsterdam: How to make a nation dentally fit.

Prof. Erik Husted, Kopenhagen: Kanker van de mondholte met in het bijzonder de plaats van de tandarts bij de kankerbestrijding.

Prof. Ivar Krohn, Oslo: De ontwikkeling van de partiële prothese en de verhouding tot caries.

Prof. Juuso Kivimäki, Helsingfors: Werking van antihistamine preparaten bij operatieve ingrepen.

Prof. M. Dechaume, Paris: Tomography for the diagnosis of diseases of the jaws.

Dr. Albert Gerber, Bern: Gleichgewicht und Artikulation in der Funktion der totalen Prothese.

Dr. Birger Kjellgren, Stockholm: Over de beetinstelling en de beetbehandeling van het gebit in geval van dysostosis cleidocranialis.

Prof. Sven Sellman, Malmö: Tandvorming in een experimenteel licht bezien.

Prof. Silvio Palazzi, Milaan: Stickstoffoxydylnarkose. Vortrag mit Farbenfilm.

Dr. T. G. Ward, East Grinstead England: Fractures of the middle third of the face.

Dr. Henry Beyron: Over de ontwikkeling van de beet. Studies over beetveranderingen in het gebit van volwassenen.

DEMONSTRATIES

Prof. Olof Norberg: Radicale en conserverende behandelingsmethoden bij parodontopathiën.

Prof. Anders Lundström: Over de samenwerking tussen de „algemene practicus” en de orthodontische specialist.

Dr. A. van Amerongen, Utrecht: Oral rehabilitation after the „Big-nell” method.

Prof. Hilding Björn: De chirurgische techniek in verband met de „immediaat prothese”.

Dr. Philos B. Nygaard-Ostby, Oslo: Enkele technische kanten van de pulpa chirurgie.

Dr. H. M. Pickard, London: Surgical packing.

Dr. Irene Sundvall-Hagland: Over de behandeling van incisieven na traumata.

Dr. Stig Ostlund: De prothetische techniek bij „immediaat prothese“.

Dr. Björn Hedegard: Vervaardiging van de directe acrylvulling.

Dr. Allan Hellgren: Over de behandeling van de frontale occlusiestoringen.

Dr. Kurt Hillerström: Kaakfractuurbehandeling; een oriëntering voor de algemene praktijk.

Dr. Beat Müller, Zürich: Der Friendsattel und seine Verankerung im Restgebiss.

Dr. Einar Myreböe, Larvik: Totale prothesen, vervaardigd volgens de functionele afdrukmethode - een technisch detail tot verbetering van de methode.

Ter gelegenheid van het negentig jarig bestaan heeft de Svenska Tandläkare-Sällskapet tevens een „Festkrift“ uitgegeven. Bij mijn bezoek aan het fraaie kantoorgebouw van deze organisatie werd mij als vertegenwoordiger van de Vereniging van Nederlandse Tandartsen een genummerd en fraai gebonden exemplaar, met een daarin gedrukte opdracht aan de Vereniging ter hand gesteld.

Het betreft hier niet de veelal gebruikelijke feestbundel met portretten en beschrijvingen van belangrijke persoonlijkheden of feitelijkheden van de organisatie. Zonder omhaal van een enkel woord treft men in dit ruim tweehonderd bladzijden dikke boekwerk een dertiental uitstekende publicaties. Geen compilerende beschouwingen, maar alle dertien publicaties aangaande resultaten van recente tandheelkundige onderzoekingen, die in Zweden verricht zijn. Welk een waardige demonstratie van hetgeen Zweden op het ogenblik tandheelkundig-wetenschappelijk reeds waard is. Hieronder volgen de titels van de onderzoekingen met vermelding van de laboratoria waar zij verricht werden.

1e. Uit de conserverende afdeling van de Tandheelkundige Hogeschool te Stockholm. Chef: Prof. G. Westin.

Helge Berggren en Harry Hedström: Experimental Studies on the Permeability of Enamel in Vivo with Particular Regard to the Effect of Sugar Solutions.

2°. Uit de conserverende afdeling van de Tandheelkundige Hogeschool te Stockholm. Chef: Prof. G. Westin.

Helge Berggren en Harry Hedström: The Influence of Topically Applied Fluorine on the Permeability of Enamel.

3°. Uit de orthodontische afdeling Eastmaninstituut te Stockholm. Chef: Birger Kjellgren.

Gull Bjuggren: Five Cases of Orthopedically Treated, Unilateral Fractures of the Collum Mandibulae in Children.

4°. Uit de tandchirurgische afdeling Tandheelkundige Hogeschool te Malmö. Chef: Prof. Hilding Björn M.D.

Hilding Björn: Identical angulation in repeated intra-oral x-ray examinations.

5°. Uit de tandchirurgische afdeling Tandheelkundige Hogeschool te Stockholm. Chef: Prof. Olof Norberg.

Torsten Castenfelt: Pocket Depth Measurement with Graduated Explorer.

6° Uit de biologische en hygiënische afdeling Veterinaire Hogeschool Stockholm. Chef: Prof. K. Erikson.

Ivar Cederberg: Experimental hyperthyroidism in albino rats.

7° Uit het rasbiologische Instituut te Uppsala en het Pharmaceutische Staatslaboratorium te Stockholm.

Bertil Dahlberg: Caries, pregnancy and lactation.

8° Uit de conserverende afdeling Tandheelkundige Hogeschool te Stockholm. Chef: Prof. G. Westin.

Yngve Ericson: The lactic acid content of the saliva after carbohydrate ingestion.

9° Sam Karlström: Various Endeavors to produce Vibrators suitable for Amalgam Condensing.

10°. Uit de orthodontische afdeling Eastman Kliniek Stockholm. Chef: Birger Kjellgren.

Birger Kjellgren: Some rare cases of jawfractures in children.

11° Orthodontische Afdeling Tandheelkundige Hogeschool Stockholm. Chef: Prof. A. Lundström.

Anders Lundström: On the Importance of Cephalometric Registrations when Diagnosing Malocclusion of the Teeth.

12°. Uit de conserverende afdeling Tandheelkundige Hogeschool Malmö. Chef: Prof. Sven Sellman.

Fritz Mannerberg: Dimensional changes in teeth after drying in air and after cremation and changes in weight in teeth after cremation.

13°. Uit neus- keel en oor-kliniek Karolinska ziekenhuis. Stockholm. Chef: Prof. T. Skoog en de

Tandchirurgische afdeling van de tandheelkundige Hogeschool te Malmö. Chef. Prof. H. Björn.

Gunnar Martenson: Changes in Sensitivity of the teeth after radical surgery on the maxillary sinus.

Van Prof. Hildebrand ontving ik persoonlijk een present-exemplaar van zijn zo juist verschenen in het Frans geschreven verhandeling getiteld „Traitement orthopédique et prothétique des lésions de Mâchoires pendant la guerre de Finlande 1941—1944” par G. Y. Hildebrand chirurgien dentiste, Odont. Dr. D. D. S. Professeur. Membre du Conseil scientifique du Service sanitaire militaire en Suède. (162 pages de texte et 117 pages d'illustrations). De uitgave van deze fraai geïllustreerde verhandeling was mede mogelijk gemaakt door financiële steun van de jubilerende organisatie. Prof. Hildebrand heeft gedurende de oorlog in de Finse hospitalen kaakverwondingen behandeld en is ook na de oorlog de resultaten van de prothetische behandeling blijven verfolgen. Zijn bevindingen daarbij, welke in deze verhandeling zijn vastgelegd, vormen ongetwijfeld een waardevolle bron van ervaring voor degenen, die op dit gebied mede werkzaam zijn. Niet onvermeld mag worden gelaten, dat Maandag 20 November, de Maandag volgende op het Congres, voor het tandheelkundige onderwijs in Zweden een belangrijke dag was. Toen had in de Tandheelkundige Hogeschool te Stockholm voor de eerste maal de verdediging van een tandheelkundig proefschrift plaats, autonoom in tandheelkundige kring en wel op het gezag van de Dean van voornoemde Hogeschool verdedigd tegen de bedenkingen van de tandheelkundige docenten. De tandheelkundige promoties hadden tot die dag steeds plaats gehad onder de auspiciën van de Medische Hogeschool te Stockholm. Het onderwerp van het proefschrift was de bacteriologie van de dental plaque; één van de docenten gaf mij tevens inzage in een tweede proefschrift, dat over enkele weken verdedigd zal worden en dat tot onderwerp heeft, de invloed die de samenstelling en de verwerkingstechniek op de eigenschappen van zilveramalgam heeft. Beide proefschriften geven de indruk van zeer gedegen wetenschappelijk werk.

Aangezien het hier een jubileumcongres betrof waren daaraan enige officiële feestelijkheden verbonden. Daarvan tot besluit het een en ander te kunnen vertellen, is een genoegen.

Mogen de Zweden, zoals betoogd, uitstekende tandheelkundige organisatoren zijn, ook in het organiseren van waardige en stijlvolle ontvangsten, banketten etc. zijn het meesters.

Negentig jaar is in de betrekkelijk jonge tandheelkunde een hoge leeftijd en de Svenska Tandläkare-Sällskapet is dan ook een van de oudste Europese tandheelkundige organisaties. Zaterdag 18 November had in het prachtige Stadhuis te Stockholm de officiële herdenking van deze negentigste verjaardag plaats. Een elite gezelschap van enige honderden personen, allen in vol avondtoilet en hun decoraties dragend (sommigen torsend) verenigde zich tegen half zes in de ruime zogenaamde „Blauwe zaal”, de zaal waar o.a. ook de uitreiking van Nobelprijzen plaats heeft. Een juweel van binnenhuis-architectuur is deze prachtige ruimte, die naar mijn schatting 50 meter breed, 60 meter lang en 30 meter hoog is. Na een inleidend muziekstuk uitgevoerd door het Stockholmske Academische Orkest en de begroeting van de vele officiële gasten, (ware de oude koning niet overleden, dan was de huidige koning eveneens aanwezig geweest), volgde de herdenkingsrede van de voorzitter Prof. Hildebrand. Daarop kreeg de officiële regerings-vertegenwoordiger minister E. M o s s b e r g het woord, die een gloedvolle rede (van bijna een uur) uitsprak. Vele andere officiële vertegenwoordigers kregen het woord voor het aanbieden van hun gelukwensen, veelal gepaard met het overhandigen van geschenken. Daarop volgden de installatie van de nieuw benoemde ereleden en corresponderende leden, en de uitreiking van medailles, prijzen en stipendia aan hen, die zich door eigen wetenschappelijk onderzoek hadden onderscheiden. Deze plechtige zitting eindigde met de uitvoering van een stuk van Grieg. Alhoewel alle toespraken in het voor mij niet goed te begrijpen Zweeds waren en deze bijeenkomst meer dan twee uur duurde, werd mijn aandacht tot het laatste moment er sterk door geboeid.

De wondermooie entourage, de voorname rust en de stijlvolle wijze waarop een ieder zijn handelingen verrichtte, daarvan ging een grote bekoring uit. Het Zweedse volk is zeer vormelijk en houdt zijn goede vormen in hoge ere. Dit gaf o.a. ook een bijzonder cachet aan het op deze plechtige bijeenkomst volgende grote feestbanket, waaraan 850 mensen deelnamen.

Dit diner had eveneens in het Stadhuis plaats en wel in de zogenaamde Gouden Zaal. Ik kan er mij evenmin aan wagen de prachtige architectuur van deze beroemde zaal te beschrijven. Ook hier hetzelfde stijlvolle verloop; de toespraken en de toasten volgens vaste regels en dan de bewonderenswaardige zelftucht van een dergelijk groot gezelschap. Een tik op de gong op verzoek van de toastmaster en de volgende seconde was ieder muisstil; men kon dan een speld horen vallen. Het zeer aangename en onderhoudende gezelschap aan tafel, de vele voorgescreven „skåls” met burenen en overburen, het goed verzorgde diner, de uitstekende wijnen, de onberispelijke bediening, maakten dit banket tot een waar genot.

Aan coll. N o r d, die tevens als voorzitter van de F.D.I. het congres medemaakte, was verzocht de taak op zich te nemen om namens de buitenlandse gasten de dank uit te spreken, een taak waarvan hij zich op de hem bekende vlotte en geestige wijze kweet.

Na afloop van het diner (en het heengaan van de officiële regeringsvertegenwoordigers vanwege de hofvrouw) verspreidde het uitgebreide gezelschap zich door de zalen van het Stadhuis, om zich wat later weer te verenigen, teneinde te luisteren naar de bij dit soort gelegenheden eveneens voorgescreven samen-

spraak tussen twee sprekers, die de voortreffelijkheden van de vrouwelijke gasten op geestige wijze (dat heb ik van horen zeggen natuurlijk) belichtten.

Een uitstekend mannenkoor gevormd uit tandartsen liet zich horen en gaf enkele verdienstelijke nummers ten beste. Tenslotte begon beschaafde dansmuziek, uitgevoerd door een strijkorkest de ruimte te vullen. De reeds genoemde „Blauwe Zaal” stroomde vol met op klassieke wijze walsende paren en de schittering van de prachtige avondtoiletten, de bijzondere verlichting, de grote harmonische ruimte, waarin zich dit alles voltrok, de opgewektheid maar toch voorname rust en waardigheid waarmede ieder zich bewoog, maakten dit feest tot een tooneel van waarachtige beschaving, ons oude werelddeel waardig.

Als officiële gast had ik het voorrecht en het grote genoegen aan meerdere officiële ontvangsten in kleinere kring te mogen deelnemen. Hierbij had ik de gelegenheid nader kennis te maken met vele buitenlandse collega-docenten en had met meerderen van hen een nuttige gedachtenwisseling.

Ik wil hier melding maken van het allergeoeglijkste diner en musicale soirée ten huize van Mrs en Mr Henry Byron, de Vice-President van de Svenska Tandläkare-Sällskapet, en van de lunch op die wondermooie sneeuw-Zondag in de villa van de familie Hildebrand gelegen op de heuvels aan de Oostzeekust even buiten Stockholm.

Met de collegae Stork, van Amerongen en Nord, hebben ondergetekende en zijn, hem vergezellende, echtgenote vaak de hoofden bijeen gestoken om schuddebollend de grote gastvrijheid, vriendelijkheid en hoffelijkheid, die wij en met ons alle gasten ondervonden, bewust te beleven.

Boven alles echter staat hetgeen de Zweden ons tandheelkundig geven en ook op dit congres gaven. Moge uit dit verslag naar voren zijn gekomen, dat het gerechtvaardigd is, dat ons land meer dan voorheen aandacht aan de Zweedse tandheelkunde schenkt. Daar valt voor ons op alle gebieden veel te leren en niet zonder eigen belang zou dan ook de wens genoemd kunnen worden, waarmede ik dit verslag wil besluiten. Moge de arbeid van de Svenska Tandläkare-Sällskapet waarvan het werk en dat van zijn talrijke leden, veel heeft bijgedragen tot de grote bloei van de Zweedse tandheelkunde, in de toekomst even succesvol zijn als het tot nu toe geweest is.

Groningen, December 1950.

J. N. TEKENBROEK

THE AMERICAN DENTAL SOCIETY OF EUROPE

De vergadering van de A.D.I.E. zal worden gehouden van 1 tot en met 4 Aug. a.s. in de École Polytechnique, Université de Lausanne te Lausanne.